

Norbert F. Čapek:

KDY JE MDLOBA SILOU.

Apoštol Pavel napsal: Když jsem sláb, zrovna tehdy jsem silný. Měl tenkrát velké těžkosti. Naříkal na nepřátelství těch, kteří jej chtějí zničit. Nazývá je lživými apoštoly, lstivými pracovníky a podobně. Je to zvláštní, paradoxní tvrzení, že by člověk, když je sláb, zrovna tenkrát byl silný a přece je v tom skryta hluboká pravda.

Co je vlastně mdloba? Je to dočasná ztráta vědomí s ochabnutím údu. Možno však také mluvit o mdlobě duševní, která nemusí býti spojena se ztrátou vědomí, může to býti jen změna vědomí. Člověk si může myslet, že už je v koncích, že už žádné síly nemá a nemusí to býti pravdou.

Může tedy nastat taková kvalifikovaná mdloba, při které člověk je tak řečeno obrácen tváří k půlnoci a vidí jen tmu. Jestli však změní svoje vědomí a obrátí se duševně k východu slunce, jeho obzor se znovu vyjasní a jeho mdloba stává se silou.

A když jsme si řekli, co je mdloba, řekněme si také, co je síla. Vědecká definice síly zní, že ona je projevem a důsledkem zvláštní struktury prostoru, čili éteru. A podstata této struktury, že je dosud neznámá, totiž neznáma ve smyslu přísně vědeckém, protože je není možno nějak zachytit a měřit a s ní podle libosti manipulovat.

Nikdo přece nemůže říci, že je kolem nás málo prostoru. A je-li síla jenom zvláštní strukturou prostoru a je-li prostor čili éter vlastním sídlem přítomnosti nejvyšší moci, moci, kterou vesmír stojí, proč by při určitém naladění duše a mysli nemohla tato struktura éteru státi se nám zvláště příznivou a proměnit naši slabost v sílu?

Abych se vrátil k tomu éteru. Za jistých okolností je éter klidný a za jiných je v určitém chvění. Říká se, že světlo je také jenom chvěním éteru a že vlastně všechno má svůj původ v éteru. Éter

je v jistém smyslu neviditelná hmota a hmota je viditelným éterem. — Tak je i s duší. Za jistých okolností je klidná, velmi klidná, tak klidná, že v našem vědomí vzniká pocit únavy až i mdloby, ale je to tatáž duše, která jindy způsobuje nadšení a stavy, ze kterých vznikají projevy největší síly, jaké člověk je schopen.

Duše v jistém smyslu není ničím jiným, než stanicí vesmírné síly. Ale v mdlobě těla a při pokleslé mysli je ta stanice jakoby bez proudu.

Jedeme v elektrice; veliký, těžký vůz se všemi pasažery je lehounce poháněn neviditelnou silou a tou silou je i osvětlován. Najednou vůz se zastaví, světla zhasnou — hledá se příčina, a hle, kladka, která vůz spojuje s elektrickým proudem, je vypjata, ale v takovém případě průvodčí nezaloží ruce do klína, neříká: „Pánové a dámy, vystoupit, nemáme proud, nedá se jet.“ On prostě sám vystoupí a manipuluje s kladkou, až je opět ve spojení s elektrickou silou. Tak by to měl každý dělat v ohledu duchovním, ale zpravidla tak neděláme. — S tou kladkou je to ovšem jen hrubé porovnání. Ve skutečnosti námi ustavičně prochází ta vesmírná síla, takže možno říci, proud i kladka, vůz i všechno, co s ním vezeme, to je v nás, to jsme my a mdloba není nic jiného, nežli stínem síly, která je tu přítomna.

Aby ta vždy přítomná síla se uvolnila, o to vlastně vždy běží, musí ovšem předcházet vědomí, že ta síla tu je a víra, že je jí dost i pro mne. A potom už jen hledat cestu k uvolnění. Někdy postačí jen jisté naladění k té vesmírné moci. Tedy takové zapětí kladky. Takové sblížení mé duše s duší vesmírnou.

Ale někdy je to jako s pérem. Musí se stlačit, aby se mohlo zvolna roztahovat a pohánět celou řadu koleček, jako v hodinách. Musí na člověka přijít nějaká tíseň a v té tísní, nevíme ani jak, začnou se uvolňovat síly, o kterých jsme před tím ani tušení neměli. Tak mnohý člověk nemá zdání o tom, co dokáže, když ho k tomu životní tíseň donutí. — Co jsem znal lidí, kteří by snad byli zapadli úplně, kdyby na ně nebylo přišlo, co s počátku mile nevítili.

Některého člověka je však potřeba tak řečeno vytáhnout a nadchnout, podnítit, podpálit, aby začal hořet a hrát a být užitečným. Je to jako s tím uhlím v zemi. Dokud tam leží skryto, ta sluneční síla uspaná v něm nevydá nic. Lidé ho dobývají, lidé je roznášejí

a ještě se s ním začerní. Ale jakmile je pod kotlem a podpáleno a rozníceno v žár, začne hřát a vodu v páru a sílu obracet a kola se začnou otáčet, protože se uvolnila skrytá a spoutaná neznámá síla.

Dokud člověk svou mysl může ještě pozdvihnout k těm vyšším hodnotám a s důvěrou se připojit k síle, která naplňuje vesmír, dotud ještě není všechno ztraceno, dotud může jako strom na jaře začít pučet a kvést a ovoce nést.

Někdy musí člověk změnit své prostředí. Tam, kde je, hyne a zmírá. Chemikové a fysikové obrátili v poslední době naši pozornost k zajímavému faktu, že v životě atomu jsou okamžiky, kdy opouští staré složení, starou spojitost s jinými atomy, aby vešel do spojení nového. A v takovém okamžiku nastává vrcholný projev síly toho atomu, projevuje se jeho maximum potenciální energie. To jest ta energie, která je v něm ukryta a vystupňuje se k nejvyššímu výkonu.

Tak je to i s lidmi, s celými národy, jako s jednotlivci. Když národ náš byl za války nejvíc zdeptán, když byl na nejhlubším stupni své nemohoucnosti, pod nešťastným žezlem Habsburků, tu se začal uvolňovat od starého, staletého spojení a tu se ukázal ve své největší síle, tu bylo jeho vítězné nadšení na nejvyšším stupni rozradostněného tvoření.

To bylo v ohledu politickém, ale může přijít ještě okamžik uvolnění od hospodářské struktury, která nechává statisíce lidí, zdravých lidí zbídačených a bez práce a může přijít ještě větší vzepětí a zrození takových společenských útvarů, které se přiblíží k hospodářskému bratrství všech Čechů.

U jednotlivce mohou nastat chvíle, kdy se domnívá, že to s ním stojí nejlépe. Je klidný a spokojený sám se sebou a nepřeje si žádných změn. Ve skutečnosti však může to být nejhlubší pokles jeho energie a tvůrčí činnosti, může to být začátek duchovní hniloby. Už se v něm nic k novým náporům nehýbe, jen starou všední rutinou se vleče ku chvíli, kdy jeho příbuzní budou rozesílat parte, že jejich drahý miláček odebral se na věčnost.

Ale nemusí tak být. Právě tento nejnížší pokles může při nějakém nárazu zvenčí nebo zevnitř způsobit, že člověk se vyburcuje ze své mdloby a spokojenosti a zatouží po novém životě. Potom začne být nespokojen sám se sebou, hledá nové prostředí, nové podněty a od té chvíle jde to s ním opět vzhůru. Probouzí se

v něm nová chuť něco tvořit, pro něco žít, něčemu se oddat, někde pomáhat, překážky přemáhat, těžkosti odstraňovat a nový život a nové řády budovat.

Nikdo nemyslí, že mdlobu vychvaluji. Chci říci to: kdo je silný, nestarej se o mdloby. Ale kdo je ve mdlobách, buď si vědom, že to je toliko stín síly, že to je síla viděná z druhé strany, že to je síla, která spí a odpočívá. A když si trochu odpočala, že je nutno ji znovu probudit, neboť síla nemůže dlouho spát, nemá-li ztratit na své síle, právě tak jako baterie neužívaná rovněž ztrácí svou působnost.

Ve společnosti i u jednotlivce jsou periody mdlob čili skryté síly a periody probuzených mdlob, to je uvolněné síly. Není mdloby bez síly a není síly bez mdloby. Není noci, po které nenaštane den a není dne, po němž nenásleduje noc. Když obr spí, je dále obrem i když o sobě neví. A když obr zápasí a silou hýří, je v něm něco, co připravuje spánek a mdlobu únavy.

Někdy je síla v uhýbání a jindy je síla v rozhodné obraně. Vzpomínám při tom na Bratislavu, kde jsem před 46 lety zakládal Nedělní školu. Jedna z těch mladých, ale zvláště schopných, Maláriková, celým svým bytím a celou duší byla této krásné a vděčné práci oddána. Ale její matka to nelibě nesla a všemi možnými hrozbami a lichotkami hleděla ji dostat z Nedělní školy do zábav a tančiren. Jednou se stalo, že se matka proti dceři postavila mezi veřeje dveří s kuchyňským nožem napřaženým na její srdce a se slovy plnými hněvu: „Teď mi slib, že se toho vzdáš, anebo tě na místě probodnu.“ A dcera pohleděla matce s klidem božího člověka do očí a se slzou v oku povídá: „Maminko, když mně můžeš probodnout, tak mne probodni, ale od toho, co za lepší jsem poznala a v čem boží vůli vidím, nikdy nemohu ustoupit.“ Matce sklesla ruka, zastyděla se a od té chvíle dceři na její cestě světem už nikdy nebránila.

Každá mdloba měla by být vlastně přípravou k náporu a výboji, ke zvýšenému úsilí, k vyvrcholení a uplatnění sil, které v nás dosud dřímaly, nebo které námi procházely a čekaly na zachycení a uplatnění.

Buňky v těle bývají také někdy unaveny, bylo však zjištěno, že ta únava není v přirozenosti těch buněk, ale v jistých únavných látkách, kterými ty buňky nasákly. A čím povrchněji člověk dýchá, anebo když znečištěný vzduch dýchá a čím méně se pohybuje,

takže buňky se dost neokysličují a nemají dost síly těch únavných, odpadových látek se zbavit, zmáhá se jich únava.

Tak je i v ohledu duchovním. Únava není v přirozenosti duše, ale ta duše v nečistém duchovním ovzduší nasákne škodlivými sugescemi, nemohoucností, lhostejností, nedůvěry, mrzutostí, škarohlídstvím a podobně a nepřijde-li opět do čistého ovzduší a neokyslí-li se tak řečeno, zdravými podněty, životodárnými myšlenkami a odvážným předsevzetím, zůstane pocit únavy a nemohoucnosti a člověk si myslí, že už není pro něj síly.

Ve stavu únavy člověk zpravidla oddává se alespoň poněkud snění. Představa za představou honí se v jeho fantasi. U některé se člověk zastaví a nechává ji více na sebe působit, živějšími barvami ji maluje a posiluje a některé představě může se tak oddat, že ho ta představa posedne a trápí a pronásleduje a jako otroka spoutaného drží v nemohoucnosti. Tak se člověk stal otrokem něčeho, co sám si vytvořil. Udělal si bůžka a tomu se klaní, tomu všechny svoje schopnosti v oběť přináší a u jeho nohou je pochovává.

Je dvojí snění: plané a tvůrčí. Plané snění vede k pesimismu a k planým myšlenkám o minulosti, co mohlo být a nebylo a do budoucnosti, co zlého může nastat. To člověka jen zeslabuje. Tvůrčí snění je plánování. Člověk uvažuje, co se dá vykonat, jak z překážek vytesat stupínky úspěchu, jak po nutném odpočinku vyhrnout rukávy a pořádně zabrat, aby balvany s cesty byly odvaleny na cestě za ideálem.

Takového smýšlení byl jednou prorok Abakuk. Na jeho národ přišly časy velmi zlé. Hrozila válka, hrozilo zpusťování země; byl to lid zemědělský a byly obavy, že přijde o všechnu užitek své práce. V té chvíli Abakuk povstal a řekl: „Byť pak fík nekvetl a nebylo úrody na vinicích, byť i ovoce olivy pochybylo a role nepřinesla užitku a od ovčince odřezován byl brav a nebylo žádného skotu ve chlévích: já však v Hospodinu veseliti se budu, plesati v Bohu spasení svého. Hospodin panovník jest síla má, kterýž činí nohy mé jako lani a na vysokých místech mých cestu mi způsobuje.“

V témž duchu byl psán začátek 46. žalmu: „Bůh je naše útočiště i síla, ve všelikém soužení pomoc vždycky hotová. A protož nebudeme se báti, byť se pak i země podvrátila a zpřevracely se hory doprostřed moře.

Jaká ještě větší mdloba může člověka stihnout, nežli agonie smrti a přece ani smrt není ničím jiným, nežli největším vypětím duše, aby se mohla odpoutat od těla a začít nový život. Něco podobného jsou mdloby rodičky. Její pocit je jako pocit smrti, ba často horší. Už není sil a hle, z této mdloby rodí se nový život, který s výkřikem do světa přichází, aby tu zaujal své místo.

Končím slovy písně: Naladte struny k radostné písni, vítězství slavte nad starou tísní. Bol je tak malý pro velkou duši, velkou, že v tísní své božství tuší.

Terezie Kopřivová:

SVOBODNÉ BRATRSTVÍ V MÉM ŽIVOTĚ, JEST JAKO VLÁHA V PŘÍRODĚ.

Bylo nejdříve jako rosa, která z rána napadá na květy a trávy a volá je k životu. Tak i mne před deseti lety probudily přednášky dra Čapka a učily mne *vědomě přemýšlet*. Rosa se vypaří, aby se opět v podobě tichého deště vracela k zemi. Tak také můj zájem o SB. s počátku ochaboval a byl vystřídán zájmy jinými, ale vždy znovu a znovu se vracel a stále silněji. V té době mně SB. naučilo *pozorovati život* kolem sebe a z drobných radostí všedního dne *vytvářeti své osobní štěstí*.

Jako v přírodě, čas od času, přijde prudký, vše zúrodňující liják, který se vsákne do poslední hrudky země a nutí ji, aby vydala plody, tak i v mém životě přišla chvíle, kdy mne SB. proniklo celou, kdy bylo příčinou mého *sebeuvědomění* a kdy mne naučilo tomu, čeho si nejvíce vážím, *milovati člověka*. Až do té doby jsem se starala jen o své vlastní zájmy, bála jsem se lidí, bála jsem se promluvit, usmát se. Ale od onoho okamžiku, jako by kletba byla se mne sňata, mohla jsem se volně přiblížit k člověku, s důvěrou v něho i v sebe.

Po velkém dešti přebytečná voda se sbíhá v říčky, které dávají vláhu okolním břehům. Tak i já prožívám nyní radost rozdávání a snažím se, abych vše co ve SB. získávám, předávala svému okolí. Ale cítím, že to ještě dobře neumím. Chtěla bych, aby SB. bylo ve mně jako je to naše Labe. Klidně a široce plyne mezi břehy, ale proniká je a dává vykvétati tisíce kopretinám na okolních lukách.

Naše nejlepší nymburská unitářka říká: je velmi těžké býti unitářem. Myslí tím dobrým, opravdovým unitářem, který svým ži-

votem stojí za svými ideály. Tu si vždy uvědomujeme, jak mnoho se musíme ještě učit, než si skutečně zasloužíme toho jména a než alespoň částečně prokážeme svoji vděčnost za to, co nám SB. dává měrou nejvyšší: *silu k životu a radost ze života*. Tak jako jsme již našli, zásluhou SB. *své místo a poslání* na tomto světě, jako nás již proniklo vědomí *duše*, tak toužíme po tom, abychom do všech svých citů, myšlenek a skutků přijali vědomí *skutečnosti boží* v nás a mimo nás, aby toto vědomí vždy ovlivňovalo náš denní život, jednání s lidmi a touhy, které vysíláme, jako předvoje našich budoucích dnů.

Jakou cestu vidím pro SB.? Jest naznačena již v jeho názvu. Přejme všem *svobodu myšlenky a tvorby* a my sami mějme hašplovskou nenáročnou *lásku a skromnost*, mějme vždy připravené srdce pro *porozumění* a ruce *k činům* a svým životem podávejme důkazy o správnosti *naší cesty*. V tom vidím nejlepší propagaci SB. a máme tu nejupřímnější touhu naučiti se jí.

Škoda jen, že není Praha alespoň o polovinu blíže Nymburku, abychom si častěji mohli dovolit zájezd k Vám a společně s Vámi, bratrů účastenství na všem, co vám je zde dáváno.

Proto tím větším svátkem jsou pro nás nymburské přednášky bratra Hašpla a tím více si vážíme chvíli, které můžeme strávit mezi Vámi.

Duchovní kampaň čs. unitářů 12. dubna 1934.

LIDÉ, KTERÍ SE NEBOJÍ A UNITÁŘI.

Vážený přítel našeho hnutí, spisovatel Ing. B. Ženatý měl 22. ledna t. r. v pražském rozhlasu pěknou úvahu o lidech, kteří se nebojí. Z přednášky, autorem nám lask. zapůjčené, uvádíme několik myšlenek.

*

„Ušlech ilá nebojácnost je spolutvořitelkou dobrého charakteru a dobré povahy — a proto pozor na ni, abychom ji pěstovali a hlídali nejen u sebe, ale i u dětí.

Nestrašte děti!

Podívejte se do dějin náboženství. Čím je na nižším stupni, tím je primitivnější, tím více má v sobě prvků strašení. Čím je vyšší a šlechtetnější, tím více se zbavuje rozleptávajících praktik zastrašovacích. Ve Spojených státech, kde je tolik odstínů nábo-

ženských, byli to první Unitáři, kteří očistili biblickou dějepravu určenou pro děti od výjevů, které děti děsí. Jak jim vysvětlíte, že tatínek Abraham sváže svého syna a chce mu podřezat krk? Myslíte, že dítě o tom nepřemýšlí?

V U. S. A. také mělo svůj vznik veliké hnutí mentální hygieny, o níž se u nás pořád nic nechce vědět.

Kdo se v mládí nenaučil bát, nestane se strašpytlem ani ve věku zralém. A ničeho nám v dnešních dobách není více zapotřebí jako nebojácné, zmužilé generace.“

••

Čs. unitáři se mohou hlásit o zásluhu, že ve své Nedělní škole první začali pěstovat náboženskou výchovu síly a víry, a nikoliv hrozby a strachu. Ba i první kursy mentální hygieny vyšly z našich řad a jsou dosud jedinými v celé republice. I na tomto poli chceme být průkopníky lepšího světa a děláme, co je v našich silách.

MEDITACE.

O, Ty nad všechny představy lidské povýšený, kterýž naplňuje všechen prostor a všechny věčnosti, Jsi silou, kterou stojí svět, jsi životem, jenž vždy znovu se rodí, jsi světlem, jež všechny temnosti proniká, jsi dobrotou, která nad všemi zlobami konečně zvítězí. — My k Tobě povznášíme svoji mysl, abys ji osvětil; k Tobě se upínáme ve svých mdlobách, abychom pocítili Tvoji sílu; u Tebe skládáme svoje smutky, abychom naději otevřeli zdroje radosti; k Tobě se nesou naše nejvyšší tužby, abychom se posílili u vědomí, že jsme s Tebou příbuzní, že jsme věční, a že nás nic od Tvé lásky nemůže odloučit.

V této chvíli obracíme svoji mysl také k nížinám života, v kterémž je ponořeno tolik běd a smutků, tolik mdlob a zoufalství, tolik strachu o zítřek. My víme, že ani nejupřímnější slovo, ani nejvřelejší soucit nemůže toto zlo odstranit, ale my si přejeme, abychom u vědomí Tvé přítomnosti a důvěrou v Tvoji přítomnou sílu zmocnili se a schopnější se stali, jako Tvoji spoluprávníci pomáhali tento svět přestavět a učinit jej krásnějším místem k bydlení.

Jar. Šíma:

VÝVOJ NÁBOŽENSTVÍ.

Vždy a všude, kam až oko historie dovede dohlédnout, člověk v nevysvětlených jevech života a dění tušil boha. Musíme rozšířit tento pojem, abychom do něho vtěsnali vše, co si kdy lidé o této Nejvyšší Moci mysleli. Nesmíme se domnívat, že náboženstvím je jen monotheismus, t. j. víra v jednoho osobního boha, jak jej reprezentují křesťanské církve. Náboženské představy lidstva se vyvíjely souběžně s jeho myšlenkovým rozvojem všeobecným. Čím primitivnější člověk, tím i jeho představy o bohu byly primitivnější. Duševním rozvojem lidstva se i náboženské představy zdokonalovaly.

Tento přirozený poznatek snaží se křesťanská theologie postavit na hlavu. Učí totiž, že opak je pravdou. Nejdříve měl člověk naprosto dokonalé představy o bohu, ale pak se od pravého boha odvrátil, zhřešil a zapadal stále hlouběji a hlouběji, věřil v množství bohů a pověr. Když už byl na pokraji zkázy, poslal bůh lidstvu Vykupitele a Spasitele v Ježíši Kristu, aby jim zjevil pravého Boha.

Ale tato křesťanská theorie odporuje všemu, co věda poznala. Věda ukazuje, že lidstvo nezačlo svoji kariéru pádem, ale nedokonalostí stále se zlepšující. Všechny památky na pravěké náboženství ukazují na jeho primitivnost. My unitáři nemáme žádného důvodu držeti se theologické spekulace proti poznatkům vědy o náboženství. Což je něco ponižujícího přiznati, že náboženské představy se vyvíjely od nedokonalého k lepšímu? Nikoliv. Naopak nás to posiluje v důvěře v lepší a lepší budoucnost lidstva, stejně jako jí věští i jiné poznatky vědecké. Stojíme na straně vědy, jež nám ukazuje cestu zdokonalení a ne na straně nepravdivé spekulace, jež nám namlouvá každým dnem novou zkázu.

Pokud historická věda může nás poučit o nejstarším náboženství, domníváme se, že to byl t. zv. *dynamismus*. Víra ve všelijaké tajemné, neurčité síly, na nichž je člověk závislý. Primitivní člověk stál v ohni tisíců nevysvětlitelných a nezvládnutelných zjevů, jimiž jej příroda obklopovala. Pozoroval, že některé síly jsou mu příznivé, jiné nepříznivé. Neznal příčiny dešťů, větrů, smrti, blesku, zrození, mořských příbojů a tisíců jiných úkazů. Za vším tušil neznámé síly, buď nepřátelské nebo přátelské. Tyto neurčité síly

byly primitivovi tím, čím pozdějšímu lidstvu byli bohové. Budily v člověku úctu, strach, jiné lásku a důvěru. Ale v každém případě považoval za svou povinnost jim přinášet oběti, ať už z vděčnosti nebo k usmíření.

Od mlhavého a neurčitého dynamismu postoupil lidský duch pravděpodobně ke konkrétnějšímu *fetišismu*. Tajemné síly, dříve neurčité, připisuje nyní určitým předmětům, v nichž jsou prý soustředěny. A tak člověk uctívá různé kameny, slunce, hvězdy, předměty denní potřeby a p. Tajemné síly soustřeďuje ve svých představách na tyto předměty a jim prokazuje božskou poctu. Připisuje jim moc ochránit člověka, jiné předměty přinášejí neštěstí. Se zbytky této primitivní náboženské víry se setkáváme dodnes v lidových pověrách všeho druhu. Amulety, křížky, „nešťastná čísla“ a j. Ba i prsteny, náušnice jsou zbytky fetišismu, i když ztratily svůj původní význam.

Ale ani na tomto stupni lidstvo neustrnulo. Od fetišismu postoupilo k *animismu*. Přírodní jevy zdály se nejlépe býti vysvětleny tím, že je způsobuje nějaká neviditelná duše. To už byl hodně vysoký stupeň lidského myšlení, když člověk viděl, že síla kolem něho a v něm nezáleží ve viditelném, ale v neviditelném! Animismus, to je víra v oživenou přírodu. Za vším vidí člověk nějakou duši, jež jinak nepochopitelné zjevy způsobuje a vysvětluje. Pohádky o živých stromech, o hovorech hvězd, o duši měsíčkové jsou dědictvím animismu.

Na rozhraní mezi animismem a dalším stupněm náboženského vývoje stojí víra v posmrtný život duše zemřelých. Smrt byla jedním z nejbolestnějších otázek člověka. Bylo mu nepochopitelné, jak z živého, myslícího a jednajícího tvora by mohla zůstat jen hromádka kostí. Zvláště u velkých lidí, jako náčelníků a patriarchů kmene, to bylo nepochopitelné. Odtud vznikla víra, že duše zemřelého žije i po smrti a že působí a zasahuje do života živých.

Ale mysl lidská postoupila i nad tento přechodný náboženský útvar.*) Tajemné síly vesmíru a přírody počíná si vysvětlovati jako působení neviditelných bytostí, osob. To je stupeň, který se nazývá *polytheismem*.

*) Tím nechceme říci, že by víra v posmrtný život byla něčím odbytým, ale tehdejší lidé viděli v duších zemřelých své bůžky, své náboženství. V tomto smyslu ovšem postoupilo lidstvo výš.

Všimněme si znova postupu, jímž šly lidské představy. Od mlhavé *neurčitě* síly v dynamismu, postupují náboženské představy *k věcem*, jímž se tajemná moc připisuje a od věcí přecházíme *k bytostem*, osobám. To je jedna směrnice a znak dosavadního vývoje. A druhý znak tkví v tom, že se představy o božství stále zduchovňují a zjemňují. Neurčitá síla byla hmotná. V hmotné věci, fetiši, se zbožňovala hmotná síla, v animismu jsou duše jen polohmotné a v polytheismu jsou bohové bytosti duchové, i když si jejich podobu člověk představuje jako podobu lidskou. Na nejvyšších stupních monotheismu (víra v jednoho boha), jak uvidíme, myslí člověk o bohu jako o naprostém a čistém duchu.

Ale zatím mluvíme ještě v době prvotního polytheismu, t. j. víry v množství bytostí, které někde bydlí, mají různou moc a různé vlastnosti. Je bůh slunce, úrody, země, manželství, lovu, bůh moře, podsvětí, bůh války, řemesel atd. Toto období polytheismu je poměrně dosti známé. Řecké a římské náboženství je typickou ukázkou tohoto vývojového stupně. V katolicismu máme zachovány velmi pěkné ukázky této primitivní víry v učení o andělích, ďáblech a svatých patronech.

Na nejnižších stupních byl bůh vlastně méně než člověk, byla to věc, i když měl někdy větší moc. V polytheismu je bůh podoben člověku tvarem i vlastnostmi. Historky, které si staří Řekové a Římané o svých bozích vypravovali, nebyly mnohdy méně pikantní, než si dnes lidé z dlouhé chvíle vyprávějí o svých známých.

Dlouhým vývojem dospěly některé národy od víry polytheistické k monotheismu, t. j. víře v jednoho boha. Z židovského náboženství vyrostlo křesťanství, které víru monotheistickou značně rozšířilo.

Ale toto rozšíření nedálo se často dosti organicky, takže mnohé národy formálně přijaly monotheism, ale lid věří polytheisticky. A tak lidé často vyznávají víru monotheistickou, ale jejich skutečný náboženský život je podivnou směsicí tetišismu, animismu a polytheismu. Ale i oficiální učení různých monotheistických soustav mají o bohu různé představy. Vývojově starší soustavy připisovaly bohu také mstivost, zlobu, touhu po oslavě, chtivost obětí atd. Vyšší stupně monotheistické víry pokud vůbec bohu nějaké člověku podobné vlastnosti připisují, mluví jen o nejkrásnějších a nejvznešenějších, které v sobě lidská osobnost tuší. Láska, Prozřetelnost, Tvůrce.

Celými dějinami táhne se boj lidské myšlenky o proniknutí k samé podstatě božství. Vidíme, že vlastní podstata Nejvyššího zůstává dosud nedosažitelná našim pojmům. Ale přece se nevzdáváme úsilí po dokonalejším poznání. Chceme si navzájem v tomto svatém hledání pomáhati. Vést se od nižších stupňů k vyšším. A podle nejlepšího poznání pravdy chceme svoji mysl, svůj život osobní i sociální upravit, abychom se stále více a více připodobňovali Nejvyššímu.

CO CHTĚJÍ UNITÁŘI.

Prvotní křesťané (podle „Skutků apoštolských“), místo „náboženství“ užívali slova „cesta“. Podobně čs. unitáři chápou náboženství jako cestu někam a k něčemu hodnotnému, v rozdílu od náboženství chápanému ritualisticky a dogmaticky, jako obřady a věrouku. Náboženství má se opět stát cestou k větší náplni životní, k objevení a oblažení člověka. Cestou od slabosti k síle, od smutků k radosti, od nemoci k zdraví, od otroctví k svobodě, od sobectví k bratrské lásce. Bůh potřebuje práci člověka, aby mohl změnit svět k lepšímu, aby na každého jedince dostalo se alespoň toho nejnnutnějšího k slušnému životu a příležitosti, by podle svých možností a schopností mohl se uplatnit jako dělník a přibuzný Nejvyššího.

Voláme každého, kdo chce přispět k budování duchovních základů pro tuto novou říši svobody a bratrství, aby se přihlásil jménem, radou a prací k šíření ideálů, po jejichž uskutečňování volali od pradávna nejlepší synové a dcery naši drahé vlasti.

Z NAŠEHO HNUTÍ.

Z MORAVY. Br. Čapek ztrávil počátkem tohoto měsíce skoro celý týden na Moravě. V Brně a v Moravské Ostravě měl po dvou přednáškách v přeplněných sálech. Znovu a znovu byl žádán, aby zase brzy přišel. Protože je mezitím volán na přednášku ke karlovarským Čechům a na jiná místa, doufá, že mu přes to bude možno počátkem dubna opět navštívit naše přátele na Moravě.

Nedělní škola čs. unitářů uspořádala dne 4. února t. r. vycházku spojenou s prohlídkou Radlické mlékárny. Vycházky zúčastniIo se mnoho osob dospělých a dětí. Děti s pozorností poslouchaly výklad jednoho z továrních inženýrů, který s velikou ochotou je prováděl a zajímavě vykládal o zařízení strojovery, sýrárny, mláslárny, sterilisování mléka a j. Za každým krokem uviděly děti něco zajímavého a poučného. Všichni účastníci byli pohostěni neomezeným množstvím teplého, výborného mléka a jedna z chudých našich dívek byla obdarována máslem a sýrem. L. H.

JEDNA Z PRVNÍCH ČS. UNITÁŘEK NA DRUHÉM BŘEHU . . .

Sestra Kabelková byla jednou ze zakládajících členů čs. unitářské společnosti. Stála u její kolébky. 23. ledna t. r. jsme se s ní v pražském krematoriu rozloučili. Za doprovodu varhan zazněly naše písně, jimiž jsme řekli drahé naší sestře sbohem a nashledanou. Br. Dr. N. Čapek měl promluvu a meditaci. Byl to krásný a přece tak odlišný pohřeb, než jaký jsme uvyklí vidět u jiných církví. To proto, že nad naší bolest se prodírala hluboká důvěra v Boha a věčný život. Drahá sestro, buď sbohem a nashledanou. Žiješ v nás, s námi a v díle, které jsi pomáhala budovat.

ÚSMĚV. *)

Úsměv — toť kouzelná do srdce brána . . .
Tisíce lidí snad úsměv svůj dá Ti,
jiný však sluhův jest, jiný je pána . . .
Chud'as se neumí jak boháč smáti . . .

Úsměv je jiný, ježž matička dala
na cestu synu, ježž život jí béře,
jiný jest ten, který žebračka malá
dává, když s penízem otvíráš dvěře.

Úsměvem překrásným milka Tě vítá,
rozvroucní úsměv Tě sestřičky malé . . .
Jiné jsou city zas, jež úsměv skýtá
na tváři druha, ježž konejší v žale . . .

Úsměvem v úsvitu slunce Tě laská,
večerní luna svým diskretně svádí . . .
Úsměv zříš v ohni, v němž jiskérka praská . . .
Vše svůj má úsměv a něžně jím hladí.

Úsměv — toť kouzlo, jež proniká duší . . .
Za malý úsměv, ach, jak jsem vždy vděčný,
srdce mně zjihne a radostně buší . . .
Až zemřu, v tváři chci úsměv mít věčný . . .

S. Podrázský.

*) Tuto básničku napsal jeden náš bratr, když byl v Maroku v cizinecké legii. V tomto prostředí tak ubohém, povznášel se vzpomínkami na naše shromáždění. Nyní se vrátil zase mezi nás. (P. r.)

LITERATURA.

Norbert F. Čapek: Typologie. Návod k poznávání povahy podle zevnějšků. Nakl. Unitaria 1935. Brož. 60. Váz. 75 Kč. Stran 304. Otázky praktické psychologie vstupují stále více a více do popředí v zájmu širokých vrstev, ale i v sociálním životě. Psychologie ve škole, v poradnách pro volbu povolání, v továrnách a velkopodnicích, v obchodě, v moderním lékařství. Se jménem českých unitářů zůstane spojeno, že vlastně jedni z nejprvnějších razili u nás cestu moderní praktické psychologii na základech vědeckých. Máme před sebou právě dokončené dílo Dr. N. F. Čapka: *Typologie*, již v 5. vydání a myslím, že to není poslední práce, vyšlá z našich řad. Dnes si ještě ani neuvědomujeme, jaké nové výhledy na život nám dá jednou znalost praktické psychologie. Jaký nový pohled na lidi a do lidí, jaký nový pohled na sebe a do sebe. Ale o tom jindy. Nyní mám psát o Čapkově *Typologii*. Naši starší čtenáři o tomto odvětví moderní psychologie už dosti slyšeli, četli v našem listě o tom články, Řeknu vám upřímně. Já jsem při vši své víře hodně kritický a kde jde o vědu, i pochybovačný. Také Čapkovu *Typologii* jsem si obracel nedůvěřivě. Ale ať jsem nakonec dělal co dělal, musil jsem uznat, že tvrzení tu podaná jsou pravdivá, ale co víc, že jsou i pro život nadmíru prospěšná. Když jsem přišel k tomuto novému a lepšímu poznání, zahodil jsem staré. Dal jsem se do podrobnějšího studia a typologického cvičení. Cítím den ze dne, že to má pro praktický život veliký význam. A tak jsem si také řekl, že toto své lepší poznání řeknu lidem. Tak, kde se to dalo. V horech a v tisku. A tak jsem to napsal i vám, milí čtenáři. Tak, jak si to myslím. Čapkova kniha stojí za to, abyste si ji pořídili, dobře prostudovali a procvičili se v tomto umění. Bude to pro vás důležitý stupeň k úspěšnému životu. Opakuji, kniha stojí opravdu za to. jš

Naše Doba, přední česká revue pro vědu, umění a život sociální, přinesla v lednovém čísle velmi obsažný a s vědeckého hlediska informativní článek od Jaroslava Šímy pod názvem „Základy unitářské ideologie.“ Nejprve pojednává o principech samotných, z kterých pak odvozuje některé důsledky vzhledem k problémům, které se v rozdílu od jiných směrů v unitářství rozdílně řeší, jako: dogmatika; bible, obřady, modlitby, zázraky; hřích a sociální otázka; postavení náboženství v kultuře.

Sociální problémy, revue pro sociální theorii a praksi přináší v prvním čísle letošního ročníku mezi jiným pozoruhodnou studii

o současné krizi křesťanství od Jar. Šímy, ve které je vyzdvížen význam unitářství v porovnání s jinými směry náboženskými s hlediska dosud málo povšimnutého. — Máme příčinu býti br. Jar. Šímovi vděční za tyto nejvyšší instruktivní články na místech tak pozoruhodných. Č.

K. Čapek: *Obyčejný život. Román. Borový, Praha, 1934, str. 214.* Kdo přečetl toto dílo, bude se k němu vracet pak znova a znova, bude vám vždy stejně drahé, stejně blízké a stejně veliké. Sám autor charakterizuje svoji trilogii takto: Poznáváme svět skrze to, co jsme sami a poznávající svět objevujeme sebe samotné. Proto můžeme chápat mnohost, protože sami jsme taková mnohost. — K. Čapek píše svůj „Obyčejný život“, aby nám ukázal tu mnohost v člověku, to několikéré já, které se v nás nalézá. Každý z nás žije obyčejným životem. Nechte se vésti laskavou, lidsky měkkou rukou spisovatelovou a uvidíte svůj život, své dětství, své sny, své bolesti, vášně, radosti, zklamání a vítězství. Ano, právě tak jste prožívali svou lásku, právě tak vás hryzl neúspěch v povolání, tytéž romantické vidiny vás napadaly ve chvílích klidu. Měli jste snad i špatné a zlé myšlenky; snad se ve vás zableskla jiskra božského poznání. Ach, jen se upřímně ohlédněte na svůj život. Snad se vám zdál rovnou a přímou cestou, výslednicí vašeho životního programu. Ba ne; vidíte tu spleť cestiček a tu klikatinu zájmů? Ve vás každém je celý zástup životů. A u každého z lidí, které potkáte, je jeden z nich. Každý člověk může být vaším bratrem. Jsou vám tak blízcí, milujete je, chápejte jejich bolesti, poznávejte jejich životy. Rozprostřete sebe sama nad tolik lidí, seč jste. Čím více jich bude, tím větší budete vy sami. A to je ten pravý obyčejný život, ne ten, který žijete sami, ale ten, který žijeme my všichni. Náš společný nesmírný život. K. Zer.

Publikace mládeže čsl. církve. Došla nám zajímavá publikace „Modrá kniha theorie a praxe“ a delší čas nám dochází cyklostilovaný list „Programová příručka“. Obojí vydaly Jednoty mládeže čsl. církve z východních Čech. V každém případě publikace stojí za povšimnutí. Všiml si jich i denní tisk. „Modrá kniha“ přináší kritiku dosavadní theorie a praxe, jež se v organizaci mládeže čsl. c. dosud uplatňovala. Ale nejen kritiku, i program a plán. Jde o výchovný program dospívající mládeže, jako máme my u nás v Praze. Náš kroužek má plán 3letý. Mládež čsl. církve si stanovila úkol obřížnější, šestiletý. Velmi souhlasíme s plánováním výchovné práce. Je vidět, že tato mládež se stává v čsl. c. opravdovou avantgardou. Bere své úkoly vážně a zodpovědně. Jen na jednu chybu celého šestiletého plánu i jeho provedení v „Programové příručce“ bychom chtěli upozornit. V programu jsou všechny důležité otázky. Ale postup, jakým jsou seřazeny, je nepsychologický. Také zpracování témat je bez psychologického zřetele a to bude brzdit realizaci plánu. Nesmí se začínat od věcí vnějších, ale od nitra mladého člověka. Od jeho osobních bolestí a starostí. Tím jej získáte a povedete k problémům nadosobním. Mluvíte o Jednotě, o církvi, o společnosti, o řádu tvorstva, o mravnosti, povinnosti atd. Všechno je potřeba a nutné, ale začít od vnitřních potřeb mladého člověka a odtud teprve přejít k věcem mimo něj a ukázat souvislost obou. Otiskneme tu jednou svůj pracovní plán. A tak se věc více vyjasní. — Ale v každém případě je tato činnost východočeské a moravské mládeže činorodým a tvůrčím kvasem, který slibuje svěží vývoj. Přejeme této mládeži mnoho zdaru a pochopení upřímnosti jejích snah. jš

DROBNOSTI.

Rada obrodných organizací v ČSR uspořádá na oslavu 85. narozenin Dra T. G. Masaryka, presidenta Československé republiky anketní večer: Kam vede náboženství moderního člověka. Úvodní slovo promluví Eleonora Paulová-Růžicková, předsedkyně Rady obrodných organizací v ČSR. Hlavní referenti: Profesor Dr. František Žilka a Dr. Norbert Čapek. V diskusi promluví profesor Dr. Jan Kozák a j. Jest pozván též prof. Dr. Emanuel Rádl. Dne 1. března 1935 o 3/4 20 hod. v sále Charloty Masarykové v Praze I., Karlova ul. č. 8. Dům Unitaria. Režijní příspěvek.

Unitáři a mistr J. B. Förster — katolík. Někteří se podívovali nad tím, že čeští unitáři uspořádali 28. ledna t. r. umělecký koncert na počest 75. narozenin mistra Dr. J. B. Förstra, na němž dokonce byl mistr sám osobně přítomen, kde byla provedena řada rukopisných mistrových novinek a kde byly mistrovi učiněny srdečné ovace. Prosím, v tom není naprosto nic nelogického. Alespoň podle našeho náboženského přesvědčení. Nám nemůže vadit, že mistr J. B. Förster je jedním z předních českých katolických umělců. My si vážíme jeho uměleckého díla, bez ohledu na jeho náboženské přesvědčení.

Výzva. Jeden čtenář nás žádá, abychom jednou podali charakteristiku filosofie a praxe „propuštěné služby“. Máme na to právě málo času, ale jestli někdo z čtenářů něco přijatelného o tom napíše, budeme vděční.

Mohou-li zemřeli se viditelně projevit? Máme v redakční přihrádce několik podrobných popisů takových zjevení od osob velmi hodnověrných. Při nejmenším si myslíme, že by takováto tvrzení neměla býti jen tak házena do koše s pověrou, ale že by se měla zkoumat kriticky. Je to

věc, která patří do parapsychologie, i když každý, kdo věří v nesmrtelnost, mohl by na tom mít také zájem.

Unitářství a Svobodné bratrství. V Americe a v Anglii existuje řada unitářských náboženských obcí, které se jmenují Liberal Fellowship, česky: Svobodné bratrství. My nejsme o to chudší, že máme dvě organizace s dvěma jmény, kterýžto stav si vynutily naše právní poměry, které vyplývají ze zákona spolkového a náboženského. Obě jména jsou krásná a čestná.

Potřeba hospodářského vzdělání. Neznalost základů hospodářského vzdělání působí přemnohý zmatek mezi lidmi. Odborníci tvrdí, že více než polovina našich poslanců a senátorů nerozumí rozpočtovému systému v parlamentě předkládanému. Což teprve jiní? Proto se objevilo v poslední době volání po zavedení národohospodářských nauk do nižších škol a má býti vybudována samostatná vysoká škola pro vědy hospodářské, politické a sociální.

Maggi^{ho}

koření

pro každou kuchyni.